

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПАТРЯК ОЛЕКСАНДРА ТАРАСІВНА

УДК: 657.411

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ
ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Лучко Михайло Романович,
Тернопільський національний економічний
університет, завідувач кафедри обліку в
державному секторі економіки та сфери послуг;

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Петрик Олена Анатоліївна,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри аудиту;

кандидат економічних наук, доцент
Шиманська Катерина Володимирівна,
Житомирський державний
технологічний університет,
доцент кафедри міжнародної економіки.

Захист відбудеться «17» жовтня 2017 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 у Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий «16» вересня 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

І. Я. Омецінська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах нової економіки та економіки знань застосування сучасних форм і засобів спілкування галузь інформації та телекомунікації набуває стратегічно важливого значення. Для України це пояснюється євроінтеграційними перетвореннями, потенційними можливостями підприємств та зовнішньоекономічною діяльністю.

Розвиток ринку інвестицій суттєво підвищує роль і значення корпоративних прав і формування пов'язаних з ними відносин, оскільки саме вони потенційно є об'єктом інвестицій. Активізація цих процесів та залучення акціонерного капіталу неможливі без посилення прозорості інформаційного забезпечення діяльності вітчизняних підприємств. Це зумовлює вимогу забезпечення достовірності звітної інформації, що оприлюднюється підприємствами. Належна організація і методика бухгалтерського обліку та контролю операцій з корпоративними правами як одного із елементів забезпечення інвестиційної привабливості вітчизняних суб'єктів господарювання – це вимога часу.

Теоретичні питання економіко-правової сутності корпоративних прав досліджували такі науковці, як: С. В. Артеменко, О. Р. Бойкевич, С. В. Бурлуцький, Т. Г. Васильців, О. А. Воловик, І. Р. Калаур, Т. В. Корягіна, І. В. Кравцова, С. С. Кравченко, В. М. Кравчук, С. І. Пішпек, Д. І. Погрібний, Н. В. Рудь, А. А. Саєнко, І. Б. Саракун, Ю. Ю. Симонян, Н. П. Слободяник, І. В. Спасибо-Фатєєва, О. С. Швиденко. Серед науковців, які займалися проблемами бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав, слід виділити: М. О. Белоусова, М. А. Бурського, Ф. Ф. Бутиця, Я. В. Голубку, З. М. В. Задорожного, Н. Б. Кащену, В. Г. Козака, В. М. Костюченка, Я. Д. Крупку, С. Ф. Легенчука, М. Р. Лучка, О. А. Петрик, О. І. Пилипенка, Л. В. Чижевську, К. В. Шиманську та ін.

Високо оцінюючи науковий доробок названих вчених, слід вказати на невирішеність проблемних питань організації і методики бухгалтерського обліку та контролю корпоративних прав в частині: врахування галузевих особливостей їх діяльності та основних тенденцій розвитку при побудові системи бухгалтерського обліку; потреби розробки порядку обліково-інформаційного забезпечення ухвалення рішень у сфері фінансування діяльності на основі використання якісної облікової інформації про рух корпоративних прав власної емісії; поглиблення теоретичних засад та удосконалення методичного інструментарію контролю корпоративних прав у емітента й інвестора. Зростання актуальності вищенаведеного визначило вибір теми дисертаційного дослідження, його об'єкт, предмет, мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Тернопільського національного економічного університету в рамках держбюджетного фундаментального дослідження за темою «Концепція розвитку управлінського обліку в транснаціональних корпораціях» (державний реєстраційний номер 0117U00411), а також за темами: «Модернізація бухгалтерського обліку в бюджетній та соціальній сфері» (державний реєстраційний номер 0110U008611); «Бухгалтерський облік та контроль: практична концептуалізація побудови» (державний реєстраційний номер 0114U006464); «Удосконалення системи контролю в процесі управління

корпоративними правами» (державний реєстраційний номер 0116U008967). Особистий внесок автора полягає у розробці теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав телекомунікаційних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав діяльності телекомунікаційних підприємств.

Для досягнення мети у дисертації визначено та вирішено такі завдання:

- дослідити економіко-правову природу корпоративних прав в контексті етапів їх життєвого циклу;
- удосконалити класифікацію операцій з корпоративними правами для цілей формування якісної облікової інформації про них та їх оподаткування;
- ідентифікувати завдання бухгалтерського обліку господарських операцій із корпоративними правами з урахуванням галузевих особливостей діяльності телекомунікаційних підприємств;
- сформулювати пропозиції щодо удосконалення організаційно-документального забезпечення операцій з корпоративними правами як елементу інформаційного базису управління ними;
- запропонувати методичний підхід до облікового відображення фактів господарського життя з корпоративними правами з урахуванням цивільно-правового статусу учасника (акціонера) і вимог чинного податкового законодавства;
- формалізувати підходи до облікового відображення операцій з корпоративними правами з використанням моделювання при побудові системи бухгалтерського обліку корпоративних прав;
- ідентифікувати об'єкт та предмет контролю за операціями з корпоративними правами, виокремити суб'єкти його проведення та їх функціональні обов'язки;
- розробити організаційно-методичні положення контролю за корпоративними правами телекомунікаційного підприємства з боку інвестора з метою забезпечення дієвого управління його інвестиційною діяльністю;
- сформулювати комплексний підхід до здійснення контролю за корпоративними правами емітентом (телекомунікаційним підприємством) з метою інформаційного забезпечення управління операціями фінансування його діяльності з використанням інструментів власного капіталу.

Об'єктом дослідження є процес здійснення операцій з корпоративними правами телекомунікаційних підприємств, що відображається в бухгалтерському обліку та підлягають контролю.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційних та методичних питань бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав телекомунікаційних підприємств.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовано загальнонаукові і спеціальні методи та прийоми пізнання. Методи спостереження і зіставлення покладено в основу оцінки розвитку галузі інформації та телекомунікацій в Україні

й світі та результативності діяльності підприємств галузі. З використанням теоретичного узагальнення, методів групування і порівняння удосконалено класифікацію операцій з корпоративними правами для розробки організаційно-методичних положень їх облікового відображення та контролю. Системний підхід використано для удосконалення методичних положень бухгалтерського обліку корпоративних прав. Методичний інструментарій моделювання застосовано для формалізації порядку облікового відображення корпоративних прав, виходячи із цивільно-правового статусу сторін операцій і вимог податкового законодавства. За допомогою методів індукції та дедукції розроблено організаційно-методичні положення контролю корпоративних прав телекомунікаційних підприємств у емітента й інвестора, його обліково-інформаційне забезпечення.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав; нормативно-правові документи з питань господарського та цивільного законодавства у сфері корпоративних відносин, організації і методики бухгалтерського обліку та контролю; статистичні дані Державної служби статистики України, фінансова звітність телекомунікаційних підприємств України; аналітичні й інформаційні видання професійних організацій, Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та контролю корпоративних прав телекомунікаційних підприємств. Внаслідок проведеного дослідження отримано результати, що характеризують відповідну наукову новизну, зокрема:

вперше:

– запропоновано методичний підхід до облікового відображення фактів господарських операцій з корпоративними правами на усіх етапах їх життєвого циклу та в розрізі варіативних схем їх руху. Його комплексність досягнута через удосконалення процедур в частині застосування всіх елементів методу бухгалтерського обліку та урахування вимог чинного податкового законодавства, що забезпечує підвищення достовірності облікових даних, а також створює доказову базу дотримання емітентом податкового законодавства щодо оподаткування доходів інвестора від володіння корпоративними правами;

удосконалено:

– складові елементи механізму руху корпоративних прав через розробку його блок-схеми варіацій за етапами життєвого циклу корпоративних прав (виникнення (емісія), відчуження, припинення (анулювання)), що дало змогу окреслити інформаційні інтереси сторін корпоративних відносин, ідентифікувати операції з корпоративними правами для розробки відповідних процедур облікового відображення і контролю;

– облікове відображення операцій з корпоративними правами з використання методичного інструментарію моделювання, зокрема розроблено алгоритмічні моделі методики бухгалтерського обліку їх емісії, викупу та модифікації, нарахування дивідендів за корпоративними правами, а також відповідний пакет внутрішньої звітності, в якій враховано цивільно-правовий статус інвестора, вимоги щодо

оподаткування відповідних операцій, а також чинні вимоги щодо санкцій за порушення грошових зобов'язань, що забезпечить формування інформаційного базису для задоволення інформаційних інтересів емітента щодо операцій з корпоративними правами на всіх етапах їх життєвого циклу;

– організаційно-методичні положення контролю за корпоративними правами в інвестора на основі розробки програми контролю з відображенням етапів життєвого циклу корпоративних прав телекомунікаційних підприємств, конкретизації завдань контрольних процедур та їх комплексного інформаційного забезпечення, сформованого пакета робочих документів суб'єкта контролю на підприємстві-інвесторі, що, на відміну від існуючих, дасть змогу своєчасно виявити та зафіксувати відхилення при здійсненні операцій інвестора з корпоративними правами телекомунікаційного підприємств і забезпечити дієвість системи управління його інвестиційною діяльністю;

– процедуру контролю за корпоративними правами в емітента через розробку програми контролю і комплексу форм документів для фіксації результатів контролю, використання яких забезпечить повне та достовірне розкриття причин відхилень за операціями емісії, модифікації й анулювання корпоративних прав власної емісії і дозволить у подальшому ухвалювати рішення щодо можливості, доцільності й ефективності використання корпоративних прав для фінансування діяльності телекомунікаційного підприємства;

набули подальшого розвитку:

– класифікація операцій з корпоративними правами, яка, на відміну від існуючих, включає: рівень нормативно-правового регулювання, наявність вимог оподаткування, відповідність стратегії підприємства, етапи життєвого циклу, впливна фінансовий стан, регулярність, форма здійснення, інституційний статус інвестора, а також варіанти її використання при побудові організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку і контролю операцій з корпоративними правами, що дозволить сформувати якісну інформацію про них у обліку та контролювати процеси реалізації стратегії фінансування діяльності емітента та інвестиційної стратегії інвестора;

– ідентифікація завдань бухгалтерського обліку корпоративних прав у емітента та інвестора з урахуванням галузевих особливостей діяльності телекомунікаційних підприємств і тенденцій розвитку сфери телекомунікацій, серед них: 1) формування інформації про стан майна телекомунікаційного підприємства та джерел його утворення для контролю за його збереженістю й ефективністю використання, а також визначення балансової та ринкової вартості фінансових інвестицій за методом участі в капіталі; 2) розрахунок фінансового результату від використання активів підприємства, обсягів чистого прибутку, його реінвестування та розподілу між власниками корпоративних прав, а також частини чистого прибутку, що підлягає перерахуванню до державного бюджету; 3) передача інформації зацікавленим користувачам (за їх групами та відповідно до компетенцій). Це дало змогу встановити напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку корпоративних прав телекомунікаційних підприємств;

– організаційно-документальне забезпечення бухгалтерського обліку корпоративних прав телекомунікаційних підприємств для формування комплексного підходу до їх відображення в обліку, яке, на відміну від існуючого, враховує правову природу корпоративних прав, а також вимоги чинного законодавства щодо оподаткування та розкриття інформації, що забезпечить ухвалення емітентом економічно обґрунтованих управлінських рішень в частині фінансування діяльності суб'єкта господарювання з використанням інструментів власного капіталу (емісії, модифікації й анулювання корпоративних прав) і здійснення дієвого контролю за діяльністю в частині використання та оптимізації джерел її фінансування;

– ідентифікація об'єкту і предмету контролю за корпоративними правами, суб'єктів його проведення та їх функціональних обов'язків, що дало змогу конкретизувати організаційно-методичні положення його проведення у інвестора й емітента.

Практичне значення одержаних результатів полягає у виробничій направленості теоретичних розробок та рекомендацій з удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав. У практичну діяльність впроваджено такі основні прикладні розробки: пакет внутрішньої звітності за розрахунками з учасниками, щозастосовується у діяльності ПрАТ «Київстар» (довідка № 10/15/00/2016 від 19.12.2016 р.); проект наказу про облікову політику за операціями з корпоративними правами, методика здійснення контролю за операціями з корпоративними правами та пакет документів для проведення аналітичних розрахунків і обґрунтування доцільності та результатів емісії корпоративних прав і документів для проведення процедур контролю корпоративних прав, щовикористовується в практичній діяльності ТОВ «TV-4» (довідка № 80 від 14.12.2016 р.); пакет документів для проведення аналітичних розрахунків та обґрунтування доцільності та результатів емісії корпоративних прав впроваджено у діяльність ПП «Пульсар» (довідка №646 від 13.02.2017р.); методика контролю операцій з корпоративними правами з боку емітента та інвестора і відповідні пакети документів для оформлення процедур контролю використовуються у діяльності ТОВ «Аудиторська фірма «Галичина – Аудитсервіс» (довідка № 25 від 24.03.2017 р.). Запропонований порядок вартісного вимірювання операцій з корпоративними правами з урахування чинних вимог податкового законодавства впроваджено у діяльність Головного управління ДФС у Тернопільській області (довідка № 912/10/19-00-04-20/2999 від 22.03.2017 р.).

Результати дослідження використовуються в навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Організація бухгалтерського обліку», «Контроль в державному секторі економіки» (довідка № 126-30/488 від 13.03.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, що полягає в удосконаленні бухгалтерського обліку та контролю корпоративних прав телекомунікаційних підприємств. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом

особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення і практичні результати дисертації доповідалися, обговорювалися та одержали схвальну оцінку на 8 міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, зокрема: «Треті економіко-правові дискусії» (26 червня 2014 р., м. Львів), «Сильна економіка України: пріоритетні напрями розвитку» (2 жовтня 2014 р., м. Тернопіль), «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні» (10–11 жовтня 2014 р., 11 травня 2016 р., м. Тернопіль), «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації» (26–27 березня 2015 р., 24–25 березня 2016 р., м. Тернопіль), «Проблеми розвитку економіки на національному та міжнародному рівні» (3 червня 2015 р. м. Тернопіль), «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення» (1 грудня 2016 р. м. Тернопіль).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 18 працях (1 з них у співавторстві) загальним обсягом 8,44 друк. арк. (особисто автору належить 8,14 друк. арк.), у тому числі: 9 праць, в яких опубліковані основні результати дослідження (з них 1 у зарубіжному науковому періодичному виданні та 3 у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз), загальним обсягом 6,16 друк. арк. і 9 праць апробаційного характеру загальним обсягом 1,98 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації викладено на 194 сторінках друкованого тексту. Робота налічує 33 таблиці на 18 сторінках, 28 рисунків на 20 сторінках та 23 додатки на 82 сторінках. Список використаних джерел містить 340 найменувань і розміщений на 36 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У розділі 1 «**Корпоративні права в системі економічних відносин телекомунікаційних підприємств**» поглиблено теоретичні положення визнання корпоративних прав об'єктом бухгалтерського обліку та контролю в контексті закономірностей їх функціонування, економіко-правової сутності та суб'єктів корпоративних прав; розроблено схему руху корпоративних прав та запропоновано класифікацію господарських операцій з ними; досліджено галузеві особливості діяльності телекомунікаційних підприємств та їх вплив на побудову обліку і контролю.

Розвиток ринків капіталу та їх трансформації зумовлюють перерозподіл джерел фінансування діяльності в інвестиційно привабливих секторах економіки, до яких відноситься і галузь інформації та телекомунікацій, що, у свою чергу, стимулює пряме інвестування (інвестиції в корпоративні права). За даними Державної служби статистики, в Україні функціонує 11954 телекомунікаційних підприємств, сукупний дохід яких у 2016 р. склав 116,4 млрд. грн. У зв'язку з цим у роботі встановлено, що розвивання галузей вітчизняної економіки в контексті реалізації європейського вектору розвитку України вимагає активізації інвестиційних процесів, зокрема,

залучення акціонерного капіталу. Такий процес неможливий без посилення прозорості інформаційного забезпечення діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, облікового забезпечення податкових розрахунків у процесах обігу корпоративних прав. Доведено, що удосконалення бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав слід проводити в контексті етапів їх життєвого циклу, які виділено у складі періодів виникнення (емісії), відчуження, припинення (анулювання) корпоративних прав. Це відповідає механізму реалізації корпоративних відносин згідно із господарським законодавством України.

На основі врахування виділених етапів запропоновано блок-схему варіацій руху, яка базується на типізації цивільно-правових відносин щодо корпоративних прав (рис.1).

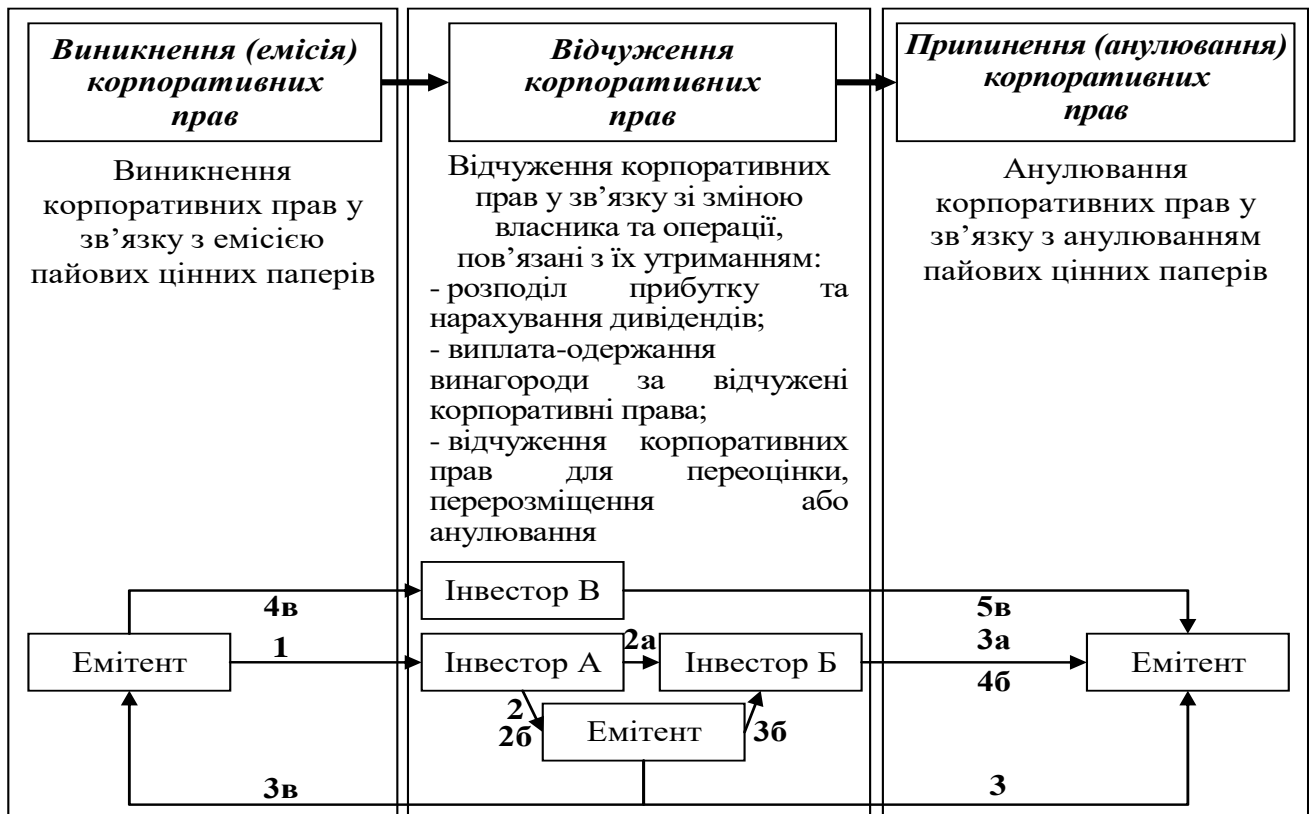

Схема I (дії 1, 2, 3) – за участю одного інвестора

Схема II (дії 1, 2а, 3а) – за участю двох інвесторів

Схема III (дії 1, 2б, 3б, 4б) – за участю двох інвесторів з проміжним викупом емітентом

Схема IV (дії 1, 2, 3в, 4в, 5в) – за участю двох інвесторів з проміжним викупом емітентом (з модифікацією корпоративних прав)

Рис. 1. Блок-схема варіацій руху корпоративних прав за етапами їх життєвого циклу

Використання запропонованої блок-схеми дозволило ідентифікувати сторони та окреслити інформаційні інтереси цивільно-правових відносин щодо корпоративних прав, визначити їх цивільно-правовий статус. На цій основі представлено перелік господарських операцій з корпоративними правами, що відбуватимуться за передбаченими у моделі схемами з обґрунтуванням напрямів

розкриття інформації про них. Це дало змогу удосконалити організаційно-методичне забезпечення обліку корпоративних прав для підвищення достовірності інформації про операції з ними, а також сприяло розробці методичного забезпечення процедур контролю для підвищення його дієвості у реалізації завдань управління джерелами фінансування діяльності та інвестиційними процесами.

Встановлено, що існуючі класифікації корпоративних прав не використовуються повною мірою для цілей бухгалтерського обліку та контролю, оскільки в них враховано лише їх правову природу через інтерпретацію як право власності на частку або пай у статутному капіталі підприємства. Оскільки сутність процесу реалізації корпоративних прав у господарській діяльності суб'єктів господарювання полягає у здійсненні сукупності господарських операцій, пов'язаних з використанням спектру прав сторін корпоративних відносин, розроблено класифікацію операцій з корпоративними правами за такими ознаками: рівень нормативно-правового регулювання, урегульованість податковим законодавством, відповідність стратегії підприємства, етап життєвого циклу корпоративних прав, вплив на фінансовий стан, регулярність здійснення, форма здійснення операції, інституційний статус інвестора. Це дозволить на основі виокремлених ознак класифікації виявити відхилення та прогнозувати результати здійснення таких операцій, контролювати процеси реалізації стратегії фінансування діяльності емітента й інвестиційної стратегії інвестора.

В процесі аналізу статистичних даних та вивчення аналітичних матеріалів з питань телекомунікацій встановлено тенденції розвитку підприємств галузі дослідження та визначено особливості побудови механізмів управління їх корпоративними правами, що пов'язані з високою часткою «тіньових» Інтернет-провайдерів, штучним стримуванням інвестицій у ринок телекомунікацій України, а також його високою невизначеністю. На цій основі обґрунтовано важливість належної обліково-інформаційної підтримки інвестиційних рішень щодо вкладення коштів у підприємства галузі дослідження через удосконалення організації і методики їх обліку та контролю. До галузевих особливостей діяльності, зокрема, віднесено такі: 1) висока інвестиційна привабливість телекомунікаційних підприємств; 2) складна організаційна структура, яка впливає на побудову комунікаційних зв'язків між структурними підрозділами; 3) суттєва частка високоліквідних активів у структурі балансу телекомунікаційних підприємств; 4) різноманітність моделей фінансування діяльності телекомунікаційних підприємств.

Враховуючи вищевказане, окреслено завдання бухгалтерського обліку господарських операцій у сторін корпоративних відносин, а саме: 1) формування інформації про стан майна телекомунікаційного підприємства та джерел його утворення для контролю за збереженістю й ефективністю використання, а також визначення балансової та ринкової вартості фінансових інвестицій за методом участі в капіталі; 2) розрахунок фінансового результату від використання активів підприємства, обсягів чистого прибутку, його реінвестування та розподілу між власниками корпоративних прав, а також частини чистого прибутку, що підлягає перерахуванню до державного бюджету; 3) передача інформації зацікавленим користувачам (за їх групами та відповідно до компетенцій). Окреслені завдання

демонструють значення бухгалтерського обліку в інформаційній підтримці управлінських рішень суб'єктів інвестиційних відносин щодо корпоративних прав телекомунікаційних підприємств, відтак мають покладатися в основу організації бухгалтерського обліку у таких сторін.

У розділі 2 «**Організація та методика бухгалтерського обліку корпоративних прав телекомунікаційного підприємства**» удосконалено організаційно-документальне та методичне забезпечення системи бухгалтерського обліку корпоративних прав телекомунікаційних підприємств та запропоновано використання методичного інструментарію моделювання при обґрунтуванні напрямів його покращення.

Встановлено, що система бухгалтерського обліку телекомунікаційного підприємства має забезпечувати своєчасне та точне розкриття інформації з усіх суттєвих питань щодо емітованих ними корпоративних прав, включаючи розмір та структуру статутного капіталу, тенденції і причини його зміни, стан розрахунків з учасниками за нарахованими дивідендами, здійснення податкових розрахунків.

Процес дослідження організації та документального забезпечення кожного з етапів життєвого циклу корпоративних прав дав змогу виявити високий рівень бюрократизації, зокрема складний багатоетапний механізм реєстрації чи анулювання корпоративних прав. Для інформаційної підтримки юридичного оформлення операцій емітента з корпоративними правами удосконалено організаційно-документальне забезпечення бухгалтерського обліку корпоративних прав, зокрема: розроблено і запропоновано механізм впровадження наказу про облікову політику, систематизовано сукупність документів за операціями з корпоративними правами за етапами їх життєвого циклу та групами документів, доповнено розділ III «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» пунктом 9 «Інвентаризація власного капіталу» та надано пропозиції щодо структури шифрів аналітичного обліку операцій з корпоративними правами. Це дасть змогу емітенту ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, застосовувати інструменти власного капіталу на основі належно сформованої та достовірної інформації за операціями з емісії, модифікації й анулювання корпоративних прав, здійснювати дієвий контроль діяльності в частині використання та оптимізації джерел її фінансування.

Враховуючи відсутність розробленої на національному рівні методики бухгалтерського обліку операцій з корпоративними правами, у дисертації представлено методичний підхід до обліку таких операцій, комплексність якого досягнуто через удосконалення порядку застосування елементів методу та технічних прийомів бухгалтерського обліку, а також врахування обґрунтованих етапів життєвого циклу та схеми руху корпоративних прав. Сформульовано матрицю кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з корпоративними правами, яка враховує цивільно-правовий та податковий статус сторін корпоративних відносин, тривалість процесу юридичної реєстрації змін у власному капіталі та форму здійснення розрахунків у операціях з корпоративними правами, а також розроблено порядок вартісного вимірювання операцій з корпоративними правами за етапами їх життєвого циклу (табл. 1).

Таблиця 1

Удосконалення відображення операцій емітента з корпоративними правами

№ з/п	Господарська операція	Кореспонденція рахунків		Оцінка та податкові наслідки господарської операції
		Д-т	К-т	
1. Нараховано штрафні санкції за порушення строків виплати дивідендів:				
1.1	– пеню	952	672.3.1	Розраховується як добуток суми простроченого зобов'язання та подвійного розміру облікової ставки НБУ пропорційно до кількості днів прострочення
1.2	– індекс інфляції за весь час прострочення	952	672.3.2	Розраховується як різниця добутку суми основного боргу на індекс (індекси) інфляції та суми простроченого зобов'язання
1.3	– 3% річних від простроченої суми	952	672.3.3	Розраховується як 3% від суми простроченого зобов'язання пропорційно до кількості днів прострочення
2. Зменшення номінальної вартості акцій				
2.1	Визначено суму зменшення номінальної вартості акцій та прийнято рішення щодо зменшення	404	451	Сума перевищення чинної номінальної вартості акцій над новою
2.2	Проведено обмін корпоративних прав та зареєстровано змінену величину статутного капіталу	401	404	Визначена сума перевищення зменшення номінальної вартості акцій
2.3	Розподілено між акціонерами вилучений капітал відповідно до їх частки	451	672.1.X	Визначені відповідно до частки акціонера суми зменшення статутного капіталу
3. Анулювання акцій власної емісії				
3.1	Прийнято рішення щодо анулювання частини статутного капіталу та визначено суму анулювання	404	451, 452	Визначається виходячи з суми статутного капіталу – номінальної вартості акцій (часток), відносно яких прийнято рішення щодо анулювання
3.2	Зареєстровано змінену величину статутного капіталу після анулювання частини корпоративних прав	401	404	Визначена номінальна вартість акцій (часток), відносно яких прийнято рішення щодо анулювання

Нововведення дозволять підвищити достовірність даних про операції з корпоративними правами, створять доказову базу дотримання емітентом законодавства щодо оподаткування доходів інвестора від корпоративних прав та сприятимуть належному інформаційному забезпеченню процесу управління корпоративними правами.

За результатами дослідження побудовано алгоритмічні моделі обліку корпоративних прав та операцій, пов'язаних з їх рухом, котрі дали змогу

систематизувати обліковий процес, виявити його основні елементи та взаємозв'язки, а також впорядкувати дії бухгалтера при обробці даних про господарські операції.

Запропоновано поетапну модель, яка дозволяє відобразити облікові процедури за операціями з корпоративними правами (рис. 2).

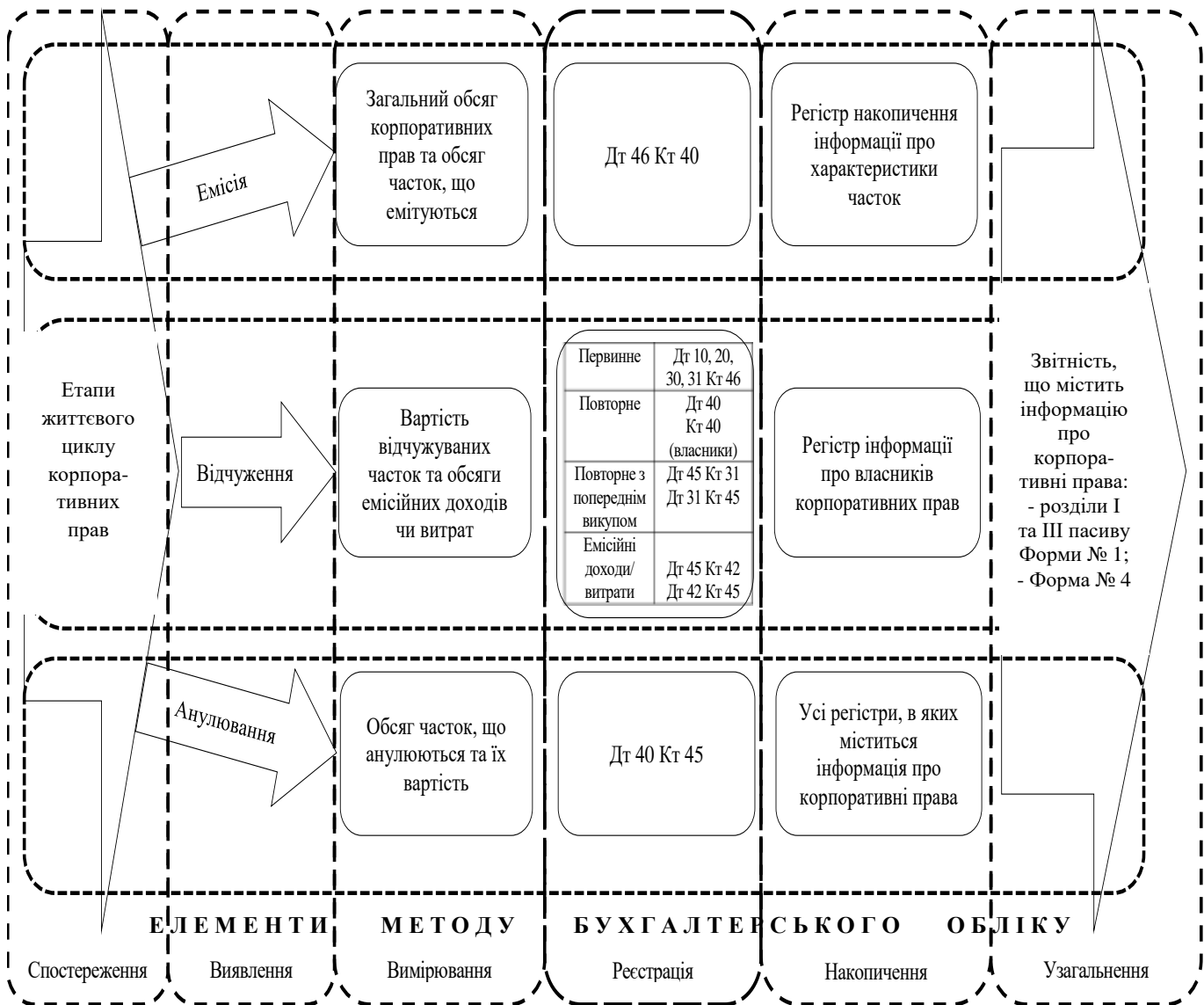

Рис. 2. Узагальнена поетапна модель бухгалтерського обліку корпоративних прав на стадіях їх життєвого циклу

В дисертаційній роботі визначено напрямки інформаційного забезпечення прийняття рішень щодо операцій з корпоративними правами в межах управління фінансуванням діяльності телекомунікаційних підприємств. Розроблений пакет внутрішньої звітності включає: ВЗКП-1 «Звіт про стан погашення внесків учасників (акціонерів) до статутного капіталу», ВЗКП-2 «Звіт про стан розрахунків з учасниками (акціонерами) за нарахованими дивідендами за емітованими корпоративними правами», ВЗКП-3 «Звіт про розрахунки при виході учасника (акціонера)», ВЗКП-4 «Звіт про операції викупу та повторного розміщення (без модифікації) корпоративних прав власної емісії». Це дозволяє змодельювати інформаційне забезпечення інтересів системи управління підприємством, що

створить підтримку порядку внутрішнього контролю за відповідними операціями, підвищить його результативність та сприятиме достовірному розкриттю фінансової інформації телекомунікаційного підприємства.

У розділі 3 **«Контроль корпоративних прав для потреб управління телекомунікаційного підприємства»** удосконалено організаційно-методичні положення контролю операцій з корпоративними правами в емітента та інвестора, сформовано програми контролю за всіма етапами їх життєвого циклу, виокремлено завдання та визначено їх комплексне інформаційне забезпечення, розроблено форми документів для проведення внутрішнього контролю операцій з корпоративними правами.

Встановлено, що поняття «корпоративне управління», «корпоративний контроль», «корпоративний аудит» та «контроль корпоративних прав» не є тотожними, хоча тісно пов'язані між собою та послідовно включають один одного.

У дисертаційній роботі визначено об'єкт та предмет контролю корпоративних прав. При цьому об'єктом контролю в емітента визначено операції, пов'язані з емісією, модифікацією та ліквідацією корпоративних прав, у інвестора – операції, пов'язані з придбанням, утриманням та передачею корпоративних прав. Предметом контролю корпоративних прав визнано доцільність, правомірність та ефективність проведення таких операцій, а також достовірність і повноту розкриття їх змісту в обліку та звітності. До суб'єктів контролю віднесено: загальні збори учасників, спостережна рада, ревізійна комісія, керівник або колегіальний керівний орган, бухгалтерська служба, юридична служба, службавнутрішнього контролю (аудиту), Державна фіскальна служба України, Державна аудиторська служба України. На основі вищенаведеного удосконалено організаційно-методичні положення контролю корпоративних прав та запропоновано комплексний підхід до побудови процесу його проведення в інвестора та емітента.

Виходячи з позицій системного підходу до створення належного середовища управління, розроблено програму контролю операцій з корпоративними правами в інвестора та емітента на кожному із етапів, сформульовано завдання контрольних процедур та їх комплексного інформаційного забезпечення (у розрізі попереднього, поточного та наступного контролю).

На основі вивчення управлінських потреб інвестора встановлено, що на етапі попереднього контролю йому слід проводити оцінку доцільності інвестування, а після прийняття інвестиційного рішення – контроль правильності, відповідності чинному законодавству пакету сформованих документів. На етапі поточного контролю інвестору запропоновано здійснювати моніторинг дотримання графіка погашення інвестицій, перевіряти процес нарахування та виплати дивідендів, наявність документальних підстав облікового відображення операцій, а також контролювати поточний фінансовий стан емітента і тенденції його зміни. В кінці звітного періоду рекомендовано проводити перевірку правильності розрахунку показників, які стосуються корпоративних прав, та їх відображення у звітності, а також обов'язковий аналіз зміни фінансового стану підприємства за період, у якому відбулося фінансове інвестування в інструменти власного капіталу (корпоративні права) із застосуванням елементів факторного аналізу.

Визначено, що в емітента попередній етап контролю має включати оцінку доцільності використання інструментів корпоративних прав для управління джерелами фінансування діяльності підприємства та перевірку документів щодо господарської операції на предмет дотримання положень чинного законодавства і статутних документів. Здійснюючи поточний контроль, емітенту запропоновано перевіряти наявність документальних підстав (організаційних, розпорядчих, спеціалізованих та первинних документів) щодо відображення операції в бухгалтерському обліку, реальність внесення коштів, основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей інвесторами, здійснювати моніторинг погашення цієї заборгованості, а також контроль правильності розрахунків за дивідендами. Після завершення звітного періоду емітент також перевіряє достовірність показників звітності стосовно операцій з корпоративними правами та здійснює економічні розрахунки щодо зміни фінансового стану підприємства за період, у якому використано інструменти корпоративних прав для оцінки доцільності зміни джерел фінансування діяльності підприємства.

Враховуючи відсутність належного інформаційного забезпечення процедур контролю корпоративних прав в інвестора та емітента, розроблено комплекс форм документів для забезпечення процедур аналізу та контролю (табл. 3).

Таблиця 3

Внутрішня документація для забезпечення процедур аналізу та контролю інвестором та емітентом операцій з корпоративними правами

<i>Етап життєвого циклу корпоративних прав</i>	<i>Шифр та назва розробленого документу</i>
<i>Контроль у інвестора</i>	
Виникнення (емісія) корпоративних прав	Форма ІКП-1 «Тест економічної доцільності інвестиції в корпоративні права»
	Форма ІКП-2 «Тест відповідності документів емітента щодо корпоративних прав вимогам чинного законодавства»
Відчуження корпоративних прав	Форма ІКП-3 «Відомість контролю правильності розрахунків за дивідендами»
	Форма ІКП-4 «Динаміка вартісних показників інвестицій»
Припинення (анулювання) корпоративних прав	Форма ІКП-5 «Розрахунок зміни фінансового стану та вплив на нього інвестицій в корпоративні права»
<i>Контроль у емітента</i>	
Виникнення (емісія) корпоративних прав	Форма КПА-1 «Розрахунок економічної доцільності емісії (модифікації, анулювання) корпоративних прав»
	Форма КПК-1 «Тест відповідності документів щодо емісії (модифікації, анулювання) корпоративних прав вимогам чинного законодавства»
Відчуження корпоративних прав	Форма КПК-2 «Акт інвентаризації заборгованості за внесками до зареєстрованого капіталу»
	Форма КПК-3 «Відомість контролю правильності розрахунків за дивідендами»
Припинення (анулювання) корпоративних прав	Форма КПА-1 «Розрахунок економічної доцільності емісії (модифікації, анулювання) корпоративних прав»
	Форма КПК-1 «Тест відповідності документів щодо емісії (модифікації, анулювання) корпоративних прав вимогам чинного законодавства»
	Форма КПА-2 «Розрахунок зміни фінансового стану в результаті

	використання інструментів корпоративних прав, їх модифікації, анулювання»
	Форма КПК-4 «Тест правильності перенесення залишків та формування звітних показників»

Використання запропонованого пакета документів для проведення внутрішнього контролю операцій з корпоративними правами в емітента та в інвестора забезпечить систематизацію обробленої інформації, аналіз доцільності здійснення операцій з інвестування чи залучення коштів ще до прийняття такого рішення, оцінку досягнення поставлених завдань після здійснення операцій, а також моніторинг правильності дій безпосередньо в процесі діяльності для прийняття оперативних управлінських рішень.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в удосконаленні бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав телекомунікаційних підприємств. Основні науково-практичні результати викладено у таких висновках:

1. Удосконалення бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав потрібно проводити в контексті етапів їх життєвого циклу, які виділено у складі їх виникнення (емісії), відчуження, припинення (анулювання). Розроблена на цій основі блок-схема варіацій руху корпоративних прав дозволила ідентифікувати сторони цивільно-правових відносин та визначити їх цивільно-правовий статус, окреслити управлінські потреби, представити перелік операцій з корпоративними правами, обґрунтувати напрями розкриття інформації про них.

2. Зміст процесу реалізації корпоративних прав у господарській діяльності полягає у здійсненні сукупності дій, пов'язаних з використанням спектру прав сторін корпоративних відносин. У зв'язку з цим, класифікацію господарських операцій з корпоративними правами слід здійснювати за такими ознаками: рівень нормативно-правового регулювання; урегульованість податковим законодавством; відповідність стратегії підприємства; етапи життєвого циклу корпоративних прав; вплив на фінансовий стан; регулярність здійснення операції; форма здійснення операції, інституційний статус інвестора. Така класифікація дасть змогу конкретизувати об'єкти бухгалтерського обліку за операціями, визначити напрями систематизації і розкриття інформації про них у фінансовій та управлінській звітності.

3. Створення належної облікової системи створить базис для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень щодо вкладення коштів у вітчизняні телекомунікаційні підприємства. У зв'язку з цим, сформульовано завдання бухгалтерського обліку господарських операцій з корпоративними правами у сторін корпоративних відносин, що забезпечить повну відповідність системи інформаційного забезпечення управлінським запитам, підвищить достовірність даних, які надаються зацікавленим користувачам, органам державної влади та громадськості. До них слід віднести: 1) формування інформації про стан майна телекомунікаційного підприємства та джерел його утворення для контролю за його збереженістю й ефективністю використання, а також визначення балансової та ринкової вартості фінансових інвестицій за методом участі в капіталі; 2) розрахунок фінансового результату від використання активів підприємства, обсягів чистого

прибутку, його реінвестування та розподілу між власниками корпоративних прав, а також частини чистого прибутку, що підлягає перерахуванню до державного бюджету; 3) передача інформації зацікавленим користувачам (за їх групами та відповідно до компетенцій).

4. Створенню інформаційного базису ухвалення обґрунтованих управлінських рішень і здійснення дієвого контролю діяльності телекомунікаційного підприємства в частині використання й оптимізації джерел її фінансування сприятиме організаційно-документальне забезпечення бухгалтерського обліку, яке включає: розробку і механізм впровадження наказу про облікову політику, систематизацію сукупності документів за операціями з корпоративними правами за етапами їх життєвого циклу та групами документів, доповнення розділу III «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» пунктом 9 «Інвентаризація власного капіталу», розширення структури шифрів аналітичного обліку операцій з корпоративними правами.

5. Облікове відображення операцій з корпоративними правами потрібно здійснювати із застосуванням всіх елементів методу та технічних прийомів бухгалтерського обліку, а також врахуванням визначених етапів життєвого циклу та схем руху. Запропонований порядок вартісного вимірювання операцій з корпоративними правами за етапами їх життєвого циклу та кореспонденція рахунків для їх облікового відображення з урахуванням уточненої системи рахунків аналітичного обліку сприятимуть підвищенню достовірності інформації щодо операцій з корпоративними правами, а також сформулюють доказову базу дотримання емітентом законодавства в частині оподаткування доходів інвестора від володіння корпоративними правами. Це забезпечить належне достовірне інформаційне забезпечення використання корпоративних прав у фінансуванні діяльності телекомунікаційних підприємств.

6. Враховуючи організаційно-правову складність господарських операцій, доцільним є використання методичного інструментарію моделювання при побудові комплексної системи бухгалтерського обліку корпоративних прав з метою формалізації підходів до облікового відображення операцій з ними. Побудовані за результатами дослідження алгоритмічні моделі бухгалтерського обліку корпоративних прав та операцій, пов'язаних з їх рухом, забезпечили отримання систематизованого представлення облікового процесу, дозволили виявити його основні елементи та взаємозв'язки, а також систематизувати дії бухгалтера. Розроблені форми внутрішньої звітності за операціями з корпоративними правами власної емісії емітента (ВЗКП-1 «Звіт про стан погашення внесків учасників (акціонерів) до статутного капіталу», ВЗКП-2 «Звіт про стан розрахунків з учасниками (акціонерами) за нарахованими дивідендами за емітованими корпоративними правами», ВЗКП-3 «Звіт про розрахунки при виході учасника (акціонера)», ВЗКП-4 «Звіт про операції викупу та повторного розміщення (без модифікації) корпоративних прав власної емісії») дозволяють змодельовати систему інформаційного забезпечення управління та забезпечать належну підтримку потреб внутрішнього контролю, підвищать його результативність.

7. Для якісного управління підприємством важливу роль відіграє налагоджена

система контролю, до суб'єктів здійснення якої належать: загальні збори учасників, спостережна рада, ревізійна комісія, керівник або колегіальний керівний орган, бухгалтерська служба, юридична служба, служба внутрішнього контролю (аудиту), Державна фіскальна служба України, Державна аудиторська служба України. Об'єктом контролю корпоративних прав емітента є операції, пов'язані з їх емісією, модифікацією та ліквідацією, у інвестора – операції, пов'язані з їх придбанням, утриманням та передачею. Предметом контролю таких операцій є доцільність та правомірність проведення, їх достовірність і повнота. На основі вищенаведеного конкретизовано організаційно-методичні положення проведення контролю корпоративних прав у інвестора та їх емітента.

8. Програма контролю за корпоративними правами повинна охоплювати етапи життєвого циклу, включати сформульовані завдання контрольних процедур та їх комплексне інформаційне забезпечення, враховувати специфіку потреб інвестора. Використання такої програми та розроблений пакет робочих документів суб'єкта контролю дозволяє своєчасно виявити та зафіксувати відхилення в операціях з корпоративними правами. Це забезпечує дієвість контролю корпоративних прав з боку інвестора та загалом системи управління його інвестиційною діяльністю.

9. Запропонований підхід до контролю корпоративних прав у емітента через розробку програми контролю та комплексу форм документів для фіксації процедур та результатів дозволяє систематизувати наслідки у зручному вигляді, проаналізувати доцільність здійснення операцій та оцінити досягнення поставлених цілей на основі повного та достовірного розкриття відхилень за операціями емісії, модифікації та анулювання корпоративних прав власної емісії. Це сприяє обґрунтованому прийняттю рішень щодо можливості, доцільності та ефективності використання корпоративних прав для фінансування діяльності телекомунікаційних підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Патряк О. Т. Класифікація корпоративних прав як об'єкт бухгалтерського обліку // Економічний аналіз : зб. наук. праць. 2014. Т. 16, № 2. С. 218–224. (0,66 друк. арк.)
2. Патряк О. Т. Телекомунікаційні підприємства України: до питання обліку їх корпоративних прав // Наука молода : зб. наук. праць молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. 2015. Вип. 22. С. 163–174. (0,94 друк. арк.)
3. Патряк О. Т. Операції з корпоративними правами за етапами їх життєвого циклу // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. «Економіка». 2015. Вип. 1 (45), т. 2. С.106–111. (0,74 друк. арк.)
4. Патряк О. Т. Облік корпоративних прав за стадіями життєвого циклу: практичний аспект// Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2015. Вип. 4. С. 138–148. (0,79 друк. арк.)

5. Патряк О. Т. Облік корпоративних прав: реалії сьогодення європейського законодавства // Економічні науки. Сер. «Облік і фінанси» : зб. наук. праць. 2016. Вип. 13(49), ч. 2. С. 197–206. (0,50 друк. арк.).

в тому числі у зарубіжних наукових періодичних виданнях та у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз

6. Патряк О. Т. Алгоритмічні моделі операцій з корпоративними правами як методичний підхід до їх обліку та оподаткування // Облік і фінанси. 2016. № 1 (71). С. 56–65. (0,75 друк. арк.).

7. Patryak O. T. Operations within investor's corporate rights: the aspect of control // О.Т.Патряк // Бізнес Інформ. 2017. № 1. С. 73–78. (0,72 друк. арк.).

8. Patryak O. T. The organization and methods of control over equity rights issue // Współpraca Europejska: Międzynarodowy Zbiór prac naukowych (Warszawie). 2017. № 3(22). Р. 9–18. (0,69 друк. арк.).

9. Лучко М. Р., Патряк О. Т. Система внутрішнього контролю у процесі управління корпоративними правами: ієрархічний підхід // Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 6. С. 31–35. (0,67 друк. арк. / 0,37 друк. арк. особистий внесок: обґрунтовано теоретико-методичні основи внутрішнього контролю корпоративних прав).

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Патряк О. Т. Корпорації в процесі еволюції економічної думки // Треті економіко-правові дискусії: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (26 черв. 2014 р., Львів) Львів: ФО-П Шпак В.Б., 2014. С. 19–23. (0,23 друк. арк.).

11. Патряк О. Т. Роль бухгалтерського обліку в управлінні корпоративними правами // Сильна економіка України: пріоритетні напрями розвитку : зб. тез Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. екон. спрямування (2 жовт. 2014 р., Тернопіль) Тернопіль: ФО-П Шпак В. Б., 2014. С. 58–60. (0,13 друк. арк.).

12. Патряк О. Т. Корпоративні права як об'єкт бухгалтерського обліку // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 жовт. 2014 р., Тернопіль) Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 96–98. (0,14 друк. арк.).

13. Патряк О. Т. Завдання обліку корпоративних прав у процесі імплементації європейського законодавства // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації : зб. тез доп. Дванадцятій Міжнар. наук.-практ. конф. молод. вчених (26–27 берез. 2015 р., Тернопіль) Тернопіль: Астон, 2015. С. 296–297. (0,16 друк. арк.).

14. Патряк О. Т. Інформаційні інтереси сторін корпоративних відносин // Проблеми розвитку економіки на національному та міжнародному рівні : зб. тез Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. екон. спрямування (3 черв. 2015 р., Тернопіль) Тернопіль: ФО-П Шпак В.Б., 2015. С. 58–61. (0,18 друк. арк.).

15. Патряк О. Т. Види операцій з корпоративними правами та їх вплив на побудову бухгалтерського обліку та контролю // Молодий вчений. 2016. № 1(28). С. 133–138. (0,65 друк. арк.).

16. Патряк О. Т. Етапи організації бухгалтерського обліку операцій з корпоративними правами телекомунікаційних підприємств // Економічний і

соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації : зб. тез доп. тринадцятої Міжнар. наук.-практ. конф. молод. вчених (24–25 берез. 2016 р., Тернопіль) Тернопіль: Вектор, 2016. С. 218–219. (0,15 друк. арк.).

17. Патряк О. Т. Документальне забезпечення операцій, пов'язаних з корпоративним правами // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (11 трав. 2016 р., Тернопіль) Тернопіль: ТНЕУ, 2016. С. 189–191. (0,16 друк. арк.).

18. Патряк О. Т. Контроль і державне регулювання в сфері корпоративних прав // Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення : зб. тез доп. за матеріалами Міжнар. наук. інтернет-конф. (1 груд. 2016 р., Тернопіль) Тернопіль: ТНЕУ, 2016. Вип. 16. С. 47–49. (0,18 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Патряк О. Т. Облік і контроль корпоративних прав телекомунікаційних підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності – Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2017.

У дисертаційній роботі досліджено сучасну теоретичну парадигму сутності корпоративних прав як об'єкта обліку і контролю. Розроблено варіативну блок-схему руху корпоративних прав (за етапами життєвого циклу) та запропоновано класифікацію господарських операцій з ними. Сформульовано галузеві особливості діяльності телекомунікаційних підприємств та їх вплив на побудову обліку та контролю.

Удосконалено організаційно-документальне забезпечення та запропоновано методичний підхід до облікового відображення господарських операцій з корпоративними правами на усіх етапах їх життєвого циклу та у розрізі варіативних моделей їх руху. Представлено алгоритмічні моделі обліку корпоративних прав та операцій, пов'язаних з їх рухом, та відповідний пакет внутрішньої звітності. Удосконалено організаційно-методичні положення контролю операцій з корпоративними правами телекомунікаційного підприємства в емітента та інвестора шляхом формування програми контролю за всіма етапами їх життєвого циклу, постановки завдань та визначення їх комплексного інформаційного забезпечення. Розроблено комплекс форм документів для проведення внутрішнього контролю операцій з корпоративними правами в емітента та в інвестора.

Ключові слова: корпоративні права, облік корпоративних прав, контроль корпоративних прав, дивіденди, телекомунікаційні підприємства.

АННОТАЦИЯ

Патряк А. Т. Учет и контроль корпоративных прав телекоммуникационных компаний. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук (доктора философии) по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и

аудит (по видам экономической деятельности).– Тернопольский национальный экономический университет Министерства образования и науки Украины, Тернополь, 2017.

В диссертационной работе исследовано современную теоретическую парадигму сущности корпоративных прав как объекта учета и контроля. Установлено, что для повышения инвестиционной привлекательности отечественных предприятий телекоммуникационного сектора экономики и стимулирования прямого инвестирования необходимо существенно усилить прозрачность информационного обеспечения. С учетом этого, разработано блок-схему движения корпоративных прав (по этапам жизненного цикла) и предложено классификацию хозяйственных операций с ними.

Поскольку процесс реализации корпоративных прав в хозяйственной деятельности включает осуществление совокупности операций, связанных с использованием спектра прав сторон корпоративных отношений, разработана классификация хозяйственных операций с корпоративными правами по следующим признакам: уровень нормативно-правового регулирования, урегулированность налоговым законодательством, соответствие стратегии предприятия, этап жизненного цикла корпоративных прав, влияние на финансовое состояние, регулярность осуществления, форма осуществления операции, институционный статус инвестора. Сформулированы задачи бухгалтерского учета хозяйственных операций с корпоративными правами у сторон корпоративных отношений, что обеспечит соответствие системы бухгалтерского учета управленческим запросам и позволит повысить достоверность информации об операциях с корпоративными правами, которая предоставляется заинтересованным пользователям, в частности органам государственной власти и общественности.

Исходя из необходимости информационной поддержки операций эмитента с корпоративными правами, разработано организационно-документационное обеспечение бухгалтерского учета его корпоративных прав и представлено комплексный подход к их отражению в учете, исходя из экономико-правовой природы и требований действующего налогового законодательства. Усовершенствован методический подход к учету операций с корпоративными правами, комплексность которого достигнута через применение всех элементов метода бухгалтерского учета, а также с учетом этапов жизненного цикла и схем движения корпоративных прав.

Учитывая организационно-правовую сложность осуществления операций с корпоративными правами обоснованно порядок использования моделирования при построении комплексной системы бухгалтерского учета корпоративных прав для формализации подходов к учетному отражению операций с ними. По результатам проведенного исследования построены алгоритмические модели бухгалтерского учета корпоративных прав и операций, связанных с их движением. Разработаны формы внутренней отчетности о деятельности телекоммуникационной компании (эмитента), связанной с корпоративными правами. Улучшены организационно-методические положения их контроля путем разработки программ.

Для повышения действенности контроля за операциями с корпоративными правами с учетом их экономико-правовой сущности выделены объекты и предмет контроля корпоративных прав, определен перечень субъектов его проведения, конкретизированы их функциональные обязанности. Усовершенствованы организационно-методические положения контроля у эмитента и инвестора через разработку программы контроля по всем этапам жизненного цикла корпоративных прав, формулировку задач контрольных процедур и их комплексного информационного обеспечения (в разрезе предварительного, текущего и последующего контроля). Разработан пакет рабочих документов субъектов, которые обеспечит своевременность выявления отклонений в его операциях с корпоративными правами.

Ключевые слова: корпоративные права, учет корпоративных прав, контроль корпоративных прав, дивиденды, телекоммуникационные предприятия.

ANNOTATION

O. Patryak. Telecommunication Enterprise Corporate Rights Control and Accounting. – The manuscript.

Dissertation for the degree of a Candidate of Economic Sciences by specialty 08.00.09 – accounting, analysis and auditing (by types of economic activity) – Ternopil National Economic University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2017.

The dissertation deals with the modern theoretical paradigm of the essence of corporate rights as an object of accounting and control.

A variational block diagram of the corporate rights movement (in terms of lifecycle stages) has been developed together with the proposed classification of economic transactions with them. Sectoral peculiarities of telecommunication enterprises activities and their influence on the organization of accounting and control are reformulated.

We have improved organizational and documentary support and proposed a methodical approach to accounting of business operations with corporate rights at all stages of their lifecycle and in the context of variational models of their movement.

The algorithmic models of corporate rights accounting and operations related to their movement, as well as the corresponding internal reporting package are represented.

The organizational and methodological provisions of telecommunication enterprise corporate rights transactions control in the issuer and the investor have been improved through the establishment of a program of control over all stages of their lifecycle, setting tasks and defining their comprehensive information support. We have also developed a package of document forms for internal control of operations with corporate rights in the issuer and the investor.

Keywords: corporate rights, accounting of corporate rights, corporate rights control, dividends, telecommunication enterprises.

Підписано до друку 14.09.2017 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюкаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл. вид. арк. 1,0.
Зам. № А025-17. Тираж 110 прим.

Видавець та виготовлювач
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46004

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль, 46004
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@tneu.edu.ua